

Hvirring Sogns Lokalhistoriske Forening

Nyhedsbrev nr. 18

februar 2021

Til medlemmerne i vores forening

Vi er igen på gaden med et ”nyhedsbrev”. Fordi vores historier jo af princip ikke er nye, men gamle. Vi graver gode gamle historier frem. De bliver os overdraget fra borgere her i Hvirring sogn - tak for det.

Dagli'Brugsen Rask Mølle – billedet er fra 1989

Brugsforeningshistorie i Hvirring Sogn

Her i sognet har vi haft hele 3 brugsforeninger - nemlig Hvirring Brugs, Honum Brugs og Rask Mølle Brugs. Sidstnævnte lever i bedste velgående under navnet Dagli'Brugsen, Rask Mølle.

Danmarks første brugsforening blev oprettet i Thisted i året 1866, på initiativ af pastor Hans Christian Sonne.

Andelsbevægelsen opstod først og fremmest for at undgå fordyrende mellemled, så fortjenesten i stedet kunne blive i medlemmernes lommer.

Hvirring Brugsforening

I Hvirring var det også præsten der var med til at starte fællesindkøb af dagligvarer i 1878. Præsten hed Kristian D. Konradsen, der sad på sit embede i Hvirring fra 1873-1903. Han var en ivrig grundtvigiansk præst og dermed fortaler for andelsbevægelsen og fællesskab. Med sit virke satte han et stort præg på vores sogn. Det kan mærkes helt op til i dag. Hvirring og Hornborg sogne blev i denne brydningstid vakt for de grundtvigianske tanker, og det medførte blandt meget andet, at også brugsforeningstanken meget tidligt - allerede i 1878 – slog an.

Hvirring Brugs 1959

1878. Tilbage til Hvirring brugsforening, der begyndte i Hvirring Skole på Febækvej 26. Der var en ugentlig vareudlevering, som lærer Josef Pedersen stod for. Efter et par år blev udlevering flyttet op i smedjen på Hvirringvej 43.

1882. Foreningen købte selv hus på Hvirringvej 62, og der blev ansat en uddeler.

1886. Der er politiske strid mellem Højre og Venstre i Danmark – en kamp, der først klinger af efter systemskiftet i 1901, hvor venstre kom til magten. På brugsens generalforsamling den 8. august bestemmer man, at der kun må gøres indkøb hos foreningens politiske meningsfæller.

1890. Peter Balle ansættes som uddeler. Kontraktlønnen er 5% af solgte varer. Han skulle stille en bankgaranti på 2.500 kr., men så havde han også fri bolig og måtte benytte haven.

1903. Fejring af 25 års jubilæum i Hvirring Forsamlingshus den 5. maj. Pastor Konradsen holdt tale, men under talen får han et slagtilfælde og dør kort tid derefter.

Året gav en omsætning på 42.700 kr. og der blev udbetalt 3,5 % i dividende.

Uddeleren blev pålagt ikke at udlevere bolsjer og sukkersager til børnene, hvis ikke det blev indført i kontraktbogen.

1904. Man påtænker at bygge ny butik på præstegårdens jord, men efter 2 generalforsamlinger vedtog man i stedet at bygge til østenden af det eksisterende hus samt lave en ny trappe ved vestenden af huset.

1905. Man tilslutter sig fælleslageret i Horsens.

1908. Uddeleren pålægges at holde lukket fra kl. 20.00. Omsætningen er nu 65.700 kr.

1911. Man anskaffer nye mål og lodder, da metersystemet indføres 1. april

1913. Der indløses næringsbevis til stærke drikke. Tidligere var der indkøbt et termometer til at bestemme brændevinens temperatur.

1915. Fest i forsamlingshuset for Peter Balles 25- års jubilæum, så butikken får lov til lukke kl. 17.00

1917. På generalforsamlingen nedstemmes bestyrelsens forslag om at opsigte spiritusbevillingen.

1923. Elektrisk lys og kraft installeres.

1928. 50 års jubilæumsfest i forsamlingshuset

1930. Efter 40 års ansættelse bliver Peter Balles søn Ejner Balle ansat. Nu er lønnen 5,5 % af butiksvarene og 4 % af frø.

Uddeleren svarer for svind og indpakning.

Omsætningen er nu 120.568 kr.

1932. Ny brugsforening bygges for 19.000 kr. på præstegårdens jord på Fruens Kirkevej i Hvirring.

1938. 60 års jubilæet fejres med kaffe og dans.

1946. Brugsen tager initiativ til oprettelse af fryseboks som bygges på den anden side af vejen.

1950. Der indlægges vand fra Hvirring Vandværk.

1953. 75 års jubilæumsfest i forsamlingshuset.

1954. Der laves badeværelse, og cykelskuret udvides da Ejner Balle har købt bil.

1955. 25 års jubilæumsfest for Ejner Balles ansættelse.

1960. Medlemmerne tilbydes abonnement på bladet "Samvirke".
Der samles æg ind til D.A.Æ (Dansk Andels Ægeksport).

1966. Ejner Balle holder som uddeler.

1967. Kontantbetaling indføres, samt Moms.

1973. Brugsen begynder at handle med mælk.

1978. Der afholdes 100 års jubilæum den 5. maj med reception og fest i Forsamlingshuset

1985. På generalforsamlingen går hele bestyrelsen af.
Den ny bestyrelse vælger at lukke brugsen og opsige uddeleren.
Bygningerne bliver solgt.

Formænd:

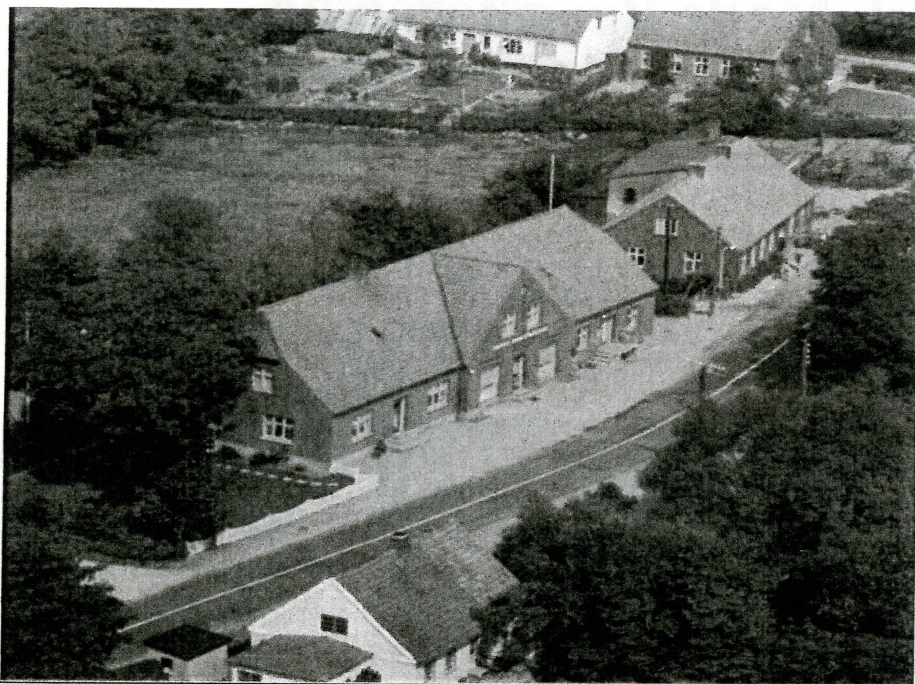
Pastor Kristian D. Konradsen fra 1878 til hans død i 1903??

Søren Jensen	? - 1923	Evald Sørensen	1964 - 1968
Jens Jacobsen	1923 - 1955	Arne Antonsen	1968 - 1980
Oluf Korgaard	1955 - 1960	Chr. Skov Larsen	1980 - 1985
Jens Kyed	1960 - 1964	Arne Antonsen	1985 - 1985

Honum Brugsforening

Er starter allerede omkring 1895, så nu har sognet 2 brugsforeninger med blot små 2 kilometers afstand.

Det er meget lidt vi ved om brugsen i Honum, da Lokalarkivet ikke har protokoller eller andet materiale fra denne Brugs.

Honum Brugs 1959

1922. Noget ved vi dog. Horsens Folkeblad beretter, at "Margrete og Peter Jensen, der i 13 år har bestyret Honum Brugs, fra 1. maj er flyttet til Roslev i Salling som bestyrer af brugsen der".

1934. Frode Balle bliver ansat som uddeler. Frode er bror til uddeleren i Hvirring, og af

hans 10 søskende er der flere, der arbejder inden for brugsbevægelsen. Samme år bliver der bygget ny brugsforening på Honumvej 37, som er det samme sted, hvor den gamle lå.

I byggeperioden bor Frode med familie i formand Åge Kristensens fodermesterhus Honumvej 33.

1945. Honum Brugs fejrer 50. års jubilæum med festlig sammenkomst, omsætningen er 128.575 kr.

Formanden er stadig Åge Kristensen.

1960. Honum brugs afholder generalforsamling den 28. november.

Formand Søren Krog aflægger beretning der udbetales 9.714 kr. i overskud og henlægges 694 kr. til reservefond.

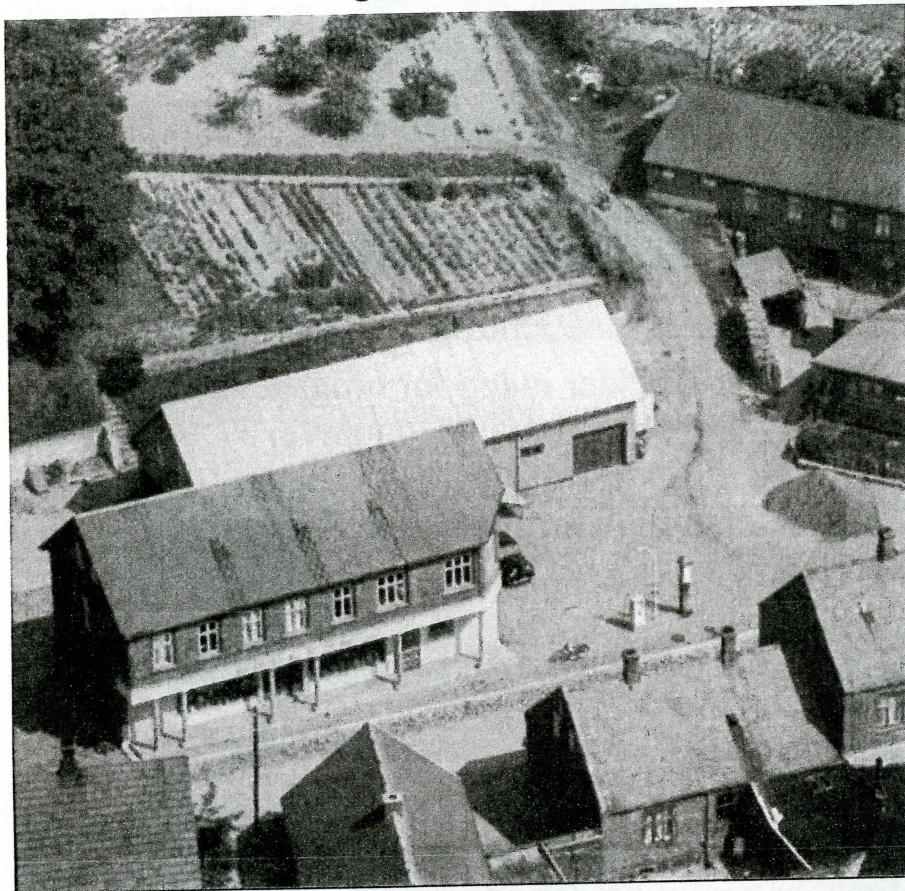
Til bestyrelsen genvælges Søren Krog, Folmer Frandsen og Oskar Pedersen. Anders Jørgensen vælges som revisor.

1970. Honum brugs lukker. Frode Balle opsiges og bygningerne sættes til salg. Man prøver at sælge dem til en købmand, og da det ikke kan lade sig gøre, bliver den solgt til Bodil og Ejner Sommer, som i mange år bruger stedet til pasning af børn og senere som aftægtsbolig. Bygningen er i dag revet ned, og grunden er sat til salg.

Rask Mølle Brugsforening

1933. Handelen begyndte den 10. februar i nogle lokaler, som man lejede af købmand P. Pedersen. Brugsen overtog hans varelager og butiksinventar.

1937. Brugsen købte bygningen Hovedgaden 17 med det tilhørende mølleri for 33.000 kr. Mølleriet var lejet ud til 1949. Derefter fungerede det som brændselslager.

Rask Mølle Brugs 1959

1948. En ansøgning om at bygge ny butik, fik på det tidspunkt afslag fra varedirektoratet.

1957. Butikken udvides og nyindrettes.

1966. Butikken blev ombygget til en moderne selvbetjeningsforretning, og der blev indført kontantbetaling.

1972. På generalforsamlingen var der debat om fremtiden. Skulle man flytte

butikken og bygge nyt eller skulle man modernisere og udvide den gamle butik. Man endte med det sidste til en pris på 300.000 kr.

1978. der bygges ny butik på gl. Jernbanevej 5. Pris 2,3 millioner kr.

1980. Generalforsamlingen vedtog en sammenslutning med Danmarks Brugsforening (i dag COOP) og opgav dermed selvstændigheden. Baggrunden var dårlig økonomi efter nybyggeriet i højrenteperioden.

Siden har daglig Brugsen i Rask Mølle udviklet sig rigtig godt og har været et stort aktiv i lokalsamfundet. Der har været mange dygtige unge uddelere, som har brugt deres stilling i Rask Mølle som springbræt til større stillinger inden for COOP.

En gennemgående figur har i 43 år været butiksassistent Kirsten Jensen der har haft 13 chefer.

Brugsuddelere i Rask Mølle:

1933 - 1935 Magne Hansen	1996 - 2000 Tim Eriksen
1935 - 1945 Otto Hestlund	2001 - 2004 Flemming Dalgård
1945 - 1958 Knud Jepsen	2004 - 2006 Bo Jensen
1958 - 1980 Erik Nielsen	2007 - 2010 John Jensen
1980 - 1984 Niels Bjerg	2010 - 2011 Allan Andersen
1984 - 1986 Ole Olesen	2011 - 2019 Jacob Nielsen
1986 - 1992 Henning Simonsen	2019 - 2020 Stefan Pedersen
1992 - 1996 Jesper Nielsen	2020 - ? Peter Lystrup

Brugsforeningsformænd i Rask Mølle:

1933 - 1945 Harald Andersen	1970 - 1979 H.Chr. Therkelsen
1945 - 1949 Kristian Hansen	1979 - 1987 Egon Jensen
1949 - 1956 Sejer Lund	1987 - 1999 Grete Christiansen
1956 - 1965 Niels Thomsen	1999 - 2001 Rolf Rolsted
1965 - 1970 Karl Hansen	2001 - 2011 Asger Rasmussen
	2011 - ? Bjarne Larsen

Vores lokalarkiv "bor" på Rask Mølle Skole.

Vi har åbent 1. og 3. to. 19 - 21 samt 3. to. 15 - 17
Der er lukket i skoleferier og lige nu *Coronalukket*.

Byvandring i Honum

Tidspunktet er usikkert grundet Coronaen.

Vi har lavet aftale med et par af de lokale ”drenge” fra Honum
-nemlig Asger Rasmussen og Thorkild Sommer.

Vi mødes v. transformatorstationen ud for Mai og Thorkild Sommers gård.

Parkering er mulig ved transformatoren og ved Mai og Thorkilds gård.

Kaffen får vi et eller andet sted i Honum efter rundgangen.

Kaffe og kage medbringer man selv.

Generalforsamling her i februar 2021 er udsat grundet Coronaen – noget ved vi dog – når den kommer, efterfølges den af en kop kaffe.

Aftenens emne og foredragsholder er endnu ikke på plads, da vi jo grundet Coronaen ikke kender tidspunktet.

Støt vores lokalhistoriske arbejde – bliv medlem!

Familiemedlemsskab: 75 kr./år – personmedlemsskab: 50 kr./år.

Brug indbetalingskortet!

Det er korttype 73 med konto nr. 84743038!

Gør I det, kan vi registrere jer som medlemmer.

Du kan også betale kontant ved generalforsamlingen.

Du kan også betale kontant til en af bestyrelsesmedlemmerne.

Hjælp os til at få flere medlemmer - vi kan bruge mange flere. I skal blot huske selv at betale, og så huske at give ideen videre til andre, I kender.

Vi bevarer lokale historiske arkivalier og et lokalt engagement i sognet.